

בין אדם לחבירו

זו ברכה בעלמא אלא יש בזה קיום מצות צדקה, דהנה דן המהר"ט ח"א ס' קכ"ז ד"ה ועוד נראה שלא וכו' באפוטרופסים שנתנו צדקה מנכסי היתומים לזכותם כדי שיתרפאו מחוליים, וכי תימא פסיקה של צדקה זו היאך תגין על היתומים, כיון שהם אין נותנין מדעתם אין ליתומים מצוה בכך, ועי"ש דמסיק דמ"מ כל שעניים נהנים מנכסיהם זכות הוא להם, כאותה שאמרו הרי שנפלה סלע מכיסו ומצאה עני וכו', והביא ראיה מגמ' ב"ב ח' ב' דרבא אכפי' לרנב"א והוציא ממנו ד' מאות זוז לצדקה, והי' כפי' גמורה לר"י ולרציב"א בתוס' שם, וכיון שהכפיה היא שיקיים מצ"ע, אם לא עלתה לו מצוה למה יכופו, אלא ודאי שעלתה לו מצוה אפי' שלא לרצונו. ומבואר מדבריו שיש באופן זה קיום מצות צדקה, [דאם אין זה אלא זכות גרידא ודאי אין כופין עליה, ועכ"פ בתוס' הנ"ל מבואר דהכפיה משום קיום מצוה צדקה].

ונראה דהחינוך טעמא דקרא קאמר, אבל אין זה שייך לגדרי המצוה, וגדר מצות צדקה הוא שיהנה העני מנכסיו. [ולכאורה אין צריך לכך, שכן כתב החינוך מצוה תקצ"ב במצות שכחה, שהמצוה באה לתועלת העניים, וגם לתועלת בעל השדה שיקנה בזה נפש טובה עי"ש, וא"כ י"ל בכל המצוות של בין אדם לחברו דמלבד הטעם לקנות מדת הנדיבות, ענין המצוה היא גם תועלת חברו].

ג) ויש לעי' במצות חסד ובכל המצוות שבין אדם לחבירו, אם כוונת העושה צריכה להיות לקיים את המצוה, או הכוונה צריכה להיות להטיב לחבירו. ולכאורה מחלוקת תנאים היא באבות פ"ה מ"א, ארבע מדות באדם, האומר שלי שלי ושליך שלך. זו מדה בינונית, ויש אומרים זו מדת סדום. וכתב ר' יונה, וז"ל יש לשאול איך נחלקו החכמים במדות וכו' והנביא אומר בפ' שמניעת הצדקה מדת סדום היא וכו', אלא ודאי לא נחלקו כי אם במדה לבד, שמשנה זו מדברת באדם שנותן צדקה כדי חיובו מתוך היראה, אך בטבעו כילי הוא, ואומר שלי שלי ושליך שלך, ואחר שמחזיק יד עני ואביון כשיבואו

יקרא שתי פרשיות וכו', כי אמרו רז"ל ות"ת כנגד כולם.

והנה אין הכוונה שהחסד רק מגין מן היסורים או המות, דא"כ הרי לא יתכפר לו עוונו כלל, אלא הכוונה דמעשה החסד גורם שיתכפרו עוונותיו בלא יסורים או מיתה. והטעם שמתכפר אינו משום שכר מצות החסד, שכן כתב הר"י שם שאם החוטא לא שב אל ה', לא יתכפר עונו בפועל החסד, כמו שנאמר (דברים י, יז): אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד, ופירשו רבותינו ז"ל לא יקח שוחד מצוה, למחול ולהעביר על העונות. וא"כ ודאי דאף אם עשה תשובה על חטא שאין התשובה עצמה מכפרת אלא ע"י יסורים או מות, אין שכר מצות החסד גורם מכפר, דעדיין זה "שוחד מצוה", אלא ע"י החסד מזדכך הוא, ואינו זקוק למירוק שע"י יסורים ומיתה.

והנה כל המצוות האחרות שיעשה לא יגנו עליו מן היסורים והמות, ולא יתכפר לו עוונו, אלא בחסד ובתורה. והנה בתורה הדבר מובן, כי תלמוד תורה כנגד כולם, אלא החידוש הוא דגם מצוות חסד מועילה לכפרת החוטא יותר מכל המצוות שבין אדם למקום. וכיוצא בזה מצינו בפ' הרא"ש ריש פאה, "כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם רצון הבריות, במצוות שבין אדם לקונו".

ולמדנו מזה גודל ענין המצוות שבין אדם לחבירו, ויתבאר לפנינו קצת בגדר הדברים.

ב) והנה החינוך כתב בכמה מצוות שבין אדם לחבירו, דטעם המצוה הוא כדי לקנות בנפשו מדת הנדיבות, [עי' מצוה תע"ז בטעם מצות שמיטת כספים, ומצוה ת"פ בלאו שלא להמנע מלהלוות לפי שמיטה], אכן מצינו מצוה של בין אדם לחבירו שנעשית בלא ידיעת האדם ובלא מעשה שלו, עי' רש"י דברים כ"ד י"ט, למען יברכך, ואע"פ שבאת לידו שלא במתכוון ק"ו לעושה במתכוון, אמור מעתה נפלה סלע מידו ומצאה עני ונתפרנס בה הרי הוא מתברך עליה.

והנה נראה מדברי המהר"ט דלהלן דאין

א) כתב שערי תשובה ש"א אות מ"ז "העיקר הי"ז לרדוף פעולת החסד והאמת וכו', אכן זה שאמר שלמה ע"ה "בחסד ואמת יכופר עון", על בעל התשובה דיבר, כי יש עבירות שהתשובה ויה"כ תולים ויסורים ממרקים, והנה החסד יגן בעד החוטא וישמור עליו מיסורים, בשגם הצל יציל מן המות, כמו שכתוב (משלי י, ב) וצדקה תציל ממות.

ובשער ד' אות י' כתב ואם עבר אדם על כריתות ועל מיתות בית דין ועשה תשובה אחרי כי לא נרצה העון בלי יסורים, כי התשובה תולה ויסורים ממרקים, יכין לבו לעשות מצוות המגינות מן היסורים כמו מצות הצדקה, כי היא מצלת גם מן המות, שנאמר (משלי י, ב): "וצדקה תציל ממות", ומי שאין לו ממון לעשות צדקה, ידבר טוב על העני, ויהיה לו לפה לבקש אחרים להיטיב עמו. ואמרו רז"ל גדול המעשה יותר מן העושה. וכן יעסוק במצות גמילות חסדים לעזור את חבירו בעצמו והשתדלותו, כמו שאמרו רז"ל גדולה גמילות חסדים מן הצדקה, שהצדקה בממונו וגמילות חסדים בין בגופו ובין בממונו, והצדקה לעניים בלבד וגמילות חסדים בין לעניים ובין לעשירים. וכן ידבר על לב העני ויכבדהו וינחמהו מצרתו, כענין שנאמר (ישעיה נח, י): "ותפק לרעב נפשך", וכו' כי המפייסו בדברים גדול מן הנותן צדקה. וכן יעסוק במצות בקור חולים וקבורת מתים ותנחומי אבלים ולשמח חתן וכלה, כי כל אלה מדרכי החסד, וכנגד כולן מצות תלמוד תורה לשם שמים.

וכל המצוות שזכרנו הן בכלל מה שאמר שלמה המלך עליו השלום (משלי טז, ו): "בחסד ואמת יכופר עון", כי קנין התורה נקרא קנין האמת, כמו שאמר (משלי כג, כג): "אמת קנה ואל תמכור", ונאמר (תהלים קיט, קמב): "ותורתך אמת". ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ויקרא רבה קדושים כה, א): "עץ חיים היא למחזיקים בה" (משלי ג, יח) - עבר אדם על כריתות או מיתות בית דין, אם היה רגיל לקרוא פרק אחד ביום יקרא שני פרקים, אם היה רגיל לקרוא פרשה אחת

כלל, וכן נמי במצות שבין אדם לחבירו, אם יעשה אותן רק משום המצוה, אין כאן מצוה, אבל כשעושה אותן משום שרוצה להטיב לחבירו, יעשה אותן לשם מצוה.³

ויותר מזה ביאר אאמ"ר זצ"ל (בשיחות מסור מאמר ח') בדברי הרמב"ם (בשמונה פרקים פ"ו), שמה שאמרו חז"ל: "אל יאמר אדם אי אפשי לאכול בשר בחלב, אלא יאמר אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי" (רש"י ויקרא כ כו), דכל זאת במצות השמעיות [חוקים], אבל במצות השכליות צריך אדם לומר אי אפשי לעשות רע כלל, ומעלתו גדולה ממעלת האדם המתאוה לרע ומושל בנפשו, יע"ש, וביאר אאמ"ר זצ"ל כי אמנם במצות השכליות צריך לומר "אי אפשי", ואם יאמר אדם רוצה אני לרצוח ולגזול ומה אעשה שהקב"ה גזר עלי, ודאי אדם מושחת הוא לגמרי, אבל עתה שנצטוונו על כך מאת הקב"ה, המניעה העיקרית מלרצוח ולגזול, היא ציווי ית', וכל שאר החישובים כאילו ליתנייהו ביחס לציווי הקב"ה, וכמו דאם יאה מונח לפני אדם מאכל מאוס שאינו אוכלו מחמת מיאוסו, ונודע לו שמעורב בתוכו סם המות וכל האוכלו מיד הוא מת, וכי נאמר שהוא פורש מן המאכל מחמת מיאוסו, ודאי שאינו כן, כי כשנודע לו שמעורב בו סם המות, פורש הוא מחמת סם המות שבו, שאעפ"י שגם לולא סם המות היה פורש מן המאכל, מ"מ עתה בגלל הטעם העיקרי של סכנת המות.⁴

ונראה דכמו כן הוא בכל המצוות שבין אדם לחבירו, דצורת המצוה היא שיתן צדקה מרצונו מתוך רחמנות על העני, אך

"לא יועיל", שאינו נותן לגמול עם העני, רק לפדות נפשו, אפס צדקה שנתן כל ימי חייו מצילתו ממות, עכ"ל.

ולכאורה זה כלל בכל מצוה שבין אדם לחבירו שאין לעשותה מחמת המצוה גרידא, אלא לעשותה משום שהוא מרחם על העני ורוצה בטובת חבירו.²

וראיתי בכתבי הסבא מקלם (ימים נוראים סי' פ'), הוזהרנו במצות צדקה ולא ירע לבבך בתתו לו, פי' שאם יתננו בע"כ לכוף את יצרו, כי אז בלתי אפשר שלא ירע לבבו, וכתב שם שצריך ליתן צדקה כדרך שאדם מאכיל את בנו, שאינו נותן להם במצות צדקה, אלא נותן להם כדרך שהוא נותן לתוך פיו, דשמחה לאדם שיוכל להנות את בני ביתו במאכל ומשקה. כן צריך אדם להתרגל במדת הנדיבות, עד שישמח לפרנס ולעזור לעניים כאילו היו בני ביתו, וכן פירשו את מה שנינו באבות "ויהיו עניים בני ביתך", שעניים ידמו לו כאילו היו בני ביתו. וע"ש שביאר את האמור ואהבת לרעך כמוך, דהיינו שכמו שהוא אוהב את עצמו לא מחמת מצוה אלא שכן הוא בטבע, ולא יקרה שיאמר אדם כבר יצאתי ידי חובת אהבת עצמי, כך יאהב את חבירו בטבע, אז תהא אהבתו שלימה, ובזה ידמה אליו יתברך.

ד) אכן אין הכוונה דיעשה רק משום שרוצה להטיב עם חבירו, ולא כדי לקיים מצות השם, דודאי דכמו דבמצוות שבין אדם למקום, גם אם אין צריכות כוונה, מ"מ שלימות המצוה אינה אלא בכוונה לשם מצוה, כך גם במצוות שבין אדם לחבירו, וכדרך שמצינו עוד בגור אריה שם, בביאור מה שנאמר ואם מזבח אבנים תבנה לי, לשון "אם" כאילו זו רשות, והרי חובה היא, וכתב ד"אם בונה מזבח, שזהו עבודתו יתברך להקריב עליו, והוא מקיים מכח גזירת המלך בלבד, אין זה עבודה, כי העבודה צריך שיהיה עובד לו מרצונו, ואז נקרא 'עובד', אבל אם הוא מוכרח, אין זה עובד, ואין ספק שבבנין המזבח צריך להתכוין לשם מצוה, אלא דצריך ג"כ שיעשה זה ברצונו כאילו לא היתה מצוה

אליו, אשר ירא את ה', מה לנו ולטבעו, המדה בעצמה בינונית היא. ויש אומרים כי המדה בעצמה מדת סדום היא, ושרשה רע מאד עד תהיה לו מדת הותרנות וכו', וע"ש שכתב דבעושה צדקה ולא מטבעו כי אם מיראת ה', נחלקו אם מדתו בינונית או מדת סדום. הנה מפורש בדבריו דמי שאין לו מדת הותרנות, אלא שנותן צדקה באשר הוא ירא את השם, לדעת היש אומרים מדת סדום הוא.

ואכן כתב בשערי תשובה לרבינו יונה שער ג' אות ל"ו, ז"ל ובעבור כי מן האפשר שלא יקפוז את ידו, ויחון את העני ולא מדרך רחמנות כו', ע"כ כתוב לא תאמץ את לבבך ע"כ. הרי דאפי' נתן צדקה אם נתן שלא מדרך רחמנות עובר בלא תאמץ. ונמצא לפ"ד הר' יונה, דמי שיתן צדקה רק משום קיום המצוה, ולולא המצוה הי' מאמץ את לבבו, עובר על ל"ת זה. ומצינו כן להדיא בסמ"ק מצוה כ', 'ולא תאמץ', שלא יאמר מה לנו לסייע לפלוני, אם היה רוצה היה מרויח יותר מצרכו, ת"ל לא תאמץ, שאפילו אתה נותן במחשבה הזאת, אתה עובר בלא תאמץ עכ"ל. ולכאורה זה כדברי הר"י, דאם הוא נותן במחשבה זו, הרי אינו נותן מתוך רחמנות על העני, אלא משום קיום המצוה, ועובר הוא בלא תאמץ.¹

ועי' מהר"ל בגור אריה שמות כ' כ"ב שכתב לבאר האמור אם כסף תלוה את עמי, מה שכתוב לשון "אם" אע"פ דחובה הוי, מפני שאם יעשה מחובה כאילו מקיים גזירת המלך אין הדבר לרצון להקב"ה, וצריך שיעשה מרצונו, ואז כשיעשה מרצונו הוא מרוצה, ואם הלואה כסף כאילו מקיים גזירת המלך, אין זה מצוה, כי צריך שיהיה מצות הלוואה מרצונו בלב טוב, כדכתיב (דברים טו, י) "ולא ירע לבבך בתתך לו".

והדברים מבוארים בביאור הגר"א (מהדור' פיליפ כת"י ירושלים) פ"א סוף פסוק ד', על הפסוק "לא יועיל הון ביום עברה" אם יתן אדם כל הונו "ביום עברה" לפני מותו, בשעה שהולך בגיהנם מפזר כל הונו בצדקה,

³ וע"ש בגור אריה שכתב כן גם בהקרבת העומר, שנאמר בה ואם תקריב מנחת ביכורים לה' וגו', "שציוותה התורה (ויקרא כג, יד) שלא לאכול חדש עד הקרבת העומר, ופירשו רז"ל (ויק"ר כח, א) כי הוא יתברך מעלה עניים ומוריד גשמים ומפריח טללים ומצמיח האדמה ומדשן הפירות, ואנו נותנים לו שכרו עומר הקרבן, וכל זה להודיע שהוא יתברך אשר הצמיח לנו הפירות ונתן לנו הכל, וזה צריך הודאה בלב, לא כמלך בשר ודם המכריח את האדם שיודה במלכותו, אבל צריך שיודה בלבו שמאתו ומידו נתן לנו, ואם הוא מקיים את המצוה כאילו הוא מוכרח מגזירת המלך, אין זה הודאה שהוא יתברך עשה את הכל, ולפיכך צריך לקיים כאילו הוא רשות". ודאי שגם שם שהוא מודה מרצונו, מ"מ כוונתו גם לקיים את מצות ה'.

⁴ והביא ראה ברורה מדברי הרמב"ם מלכים ספ"ח, שכתב שבו נח צריך לקיים ז' מצות מפני שנצטוו בהן ע"י הקב"ה בתורה, אבל אם עשאו מפני הכרע הדעת, אין זה גר תושב ולא מחסידי אומות העולם ולא מחכמייהם, עכ"ל. והרי בז' המצוות כלולות גם מצוות שכליות, ומ"מ לא חילק הרמב"ם בהם קבע כי את כולם יעשה מפני שציוה הקב"ה בתורה, ולא מפני הכרע הדעת, ואם בנכרי כך בישראל על אחת כמה וכמה.

² ואינו מוכרח, דיתכן דרק במצות צדקה שנאמר בה לא תאמץ ובמצות הלואה שנאמר ולא ירע לבבך הדברים אמורים, משא"כ בשאר מצוות שבין אדם לחבירו.

¹ ויש לעי' בד' ת"ק טסובר שהיא מדה בינונית, והרי לפמש"כ השע"ת עובר משום לא תאמץ, ז"ל ע"פ מש"כ הרמב"ם פ"ז מתנ"ע ה"ב, שהלאו זה של לא תקפוז אינו אלא כשהעני מבקש ע"ש, וי"ל דכן ס"ל להר"י גם לענין לאו דלא תאמץ, דכשאין עני מבקש אינו עובר בלאו זה.

והנה הדברים עמוקים עד מאד, והרבה יש להתבונן בדבריו, אך מ"מ למדנו דעיקר המצות של בין אדם לחבירו, הן האיסורים והן המצוות, הם מחמת שהאדם הוא צלם אלוקים, ומ"מ אין זו סתירה למש"נ דמצות שבין לחבירו צריך לעשות כדי להטיב לחבירו, ולתת צדקה מתוך רחמנות על העני, וכמש"נ דזו היא צורת מעשה המצוה, ועדיין יש לעי' הרבה בהגדרת הדברים.

ומבואר מזה גם מה שנתבאר לעיל מדברי הר"י בשע"ת, כי חסד מזכך את האדם ומכפר עליו יותר ממצוות שבין אדם למקום, והוא מש"כ הרא"ש "כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם רצון הבריות, במצוות שבין אדם לקונן".

(ה) ונסיים בדברי אאמ"ר זצ"ל בטעם שפנינה נענשה, אע"ג דלשם שמים כיעסה את חנה ונתכוונה לטובתה שתתפלל ותישוע, וצדקת גמורה היתה, מ"מ בין אדם לחבירו הוא כמו אש בוערת, והמכניס ידו לאש נכווה לא משום עונש אלא כך היא המציאות, וזה בגדר של טבע, [ונראה דאין הכוונה ל"טבע" ממש, שהרי אנו רואים הרבה בנ"א פוגעים ואינם נענשים, אלא סוג עונש כעין טבע, דהיינו דכוונה לטובה אינה מצילה מעונש זה, ומ"מ עונש הוא, וביצוע העונש תלוי בחשבונות שמים, כמו שאר עונשי שמים].

ושאלתי את אאמ"ר וכי רופא הקוטע רגלו של אדם כדי להצילו, נחשב שפגע בבין אדם לחבירו ויענש ע"ז, ואיני זוכר מה השיבני. אך נראה דחילוק גדול יש, דאין כוונת הרופא לצער את החלوه, אלא דע"י קטיעת הרגל בהכרח הוא מצטער, וכיון דקטע את הרגל לטובתו, לא פגע בבין אדם לחבירו. אבל חנה עיקר מטרתה היה לצערה, אלא דצער זה לטובתה היה, ולכן יש כאן פגיעה בבין אדם לחבירו וע"ג דכוונתה לטובה. ויותר מכך נראה, דחנה הוכרחה לצער את חנה באופן שלא תדע שלטובתה היא עושה כן, וע"כ היה שם פגיעה בבין אדם לחבירו, אבל באופן שצערו של אדם רפואה היא, אין המצער פוגע בבין אדם לחבירו כל שהוא מתכוין לטובתו של חבירו, כיון שחבירו יודע שלטובתו הוא עושה, או שאינו יודע כלל מי עשה לו צער זה, והיינו דלא עצם הצער שהוא גורם לו היא הפגיעה בבין אדם לחבירו, כשהוא מתכוין לטובתו של חבירו, אלא מה שחבירו "מתעלל" בו.

ומע"ט אין לו חלק לעוה"ב, דאמנם בחילול שבת שהוא ודאי חמור ביותר, לא איבד את חלקו לעוה"ב, ואילו על ביזוי המועדות שלכמה ראשונים אינו אלא מדרבנן אין לו חלק לעוה"ב, וכן מלבין פני חבירו שהוא אבק רציחה, חמור הוא יותר מרציחה עצמה. וביאר הדברים, שכל הבריאה היא "לכבודי בראתי", שהכל הוא כבוד שמים, ולכן אם עבר אדם עבירה חמורה ולא פגע בכבוד שמים, שלא עבר אלא משום שיצרו תקפו, יש לו חלק לעוה"ב, אבל המבזה את המועדות, אף דהעבירה היא קלה, מ"מ כיון שפגע בענין של כבוד, ביזה את המועדות, חילל כבוד שמים, אין לו חלק לעוה"ב. וכן מלבין פני חבירו ברבים חמור הוא יותר מרציחה עצמה, משם דפגיעה בכבוד צלם אלוקים יותר חמור מן הכל, וע"ש שהאר"ך בזה הרבה.

והדברים מפורשים בתו"ט אבות פ"ג מ"א, שכתב שמלבין פני חבירו ברבים הוא בכלל 'כי דבר השם בזה', לפי שהאדם נברא בצלם אלוקים, והרי הוא "דבר השם", כלומר "ענין ה' וצלמו". ודבר יאמר על ענין, כמו הלא דבר הוא (שמואל א' ז'), [וכוונתו למה שאמרו בסנהדרין צ"ט א', דבר ה' בזה זה המגלה פנים בתורה וכו', הכרת תכרת הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא, מכאן אמר רבי אליעזר המודעי המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה והמלבין פני חבירו ברבים אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא], הנה מבואר מדבריו שהחומר של מלבין פני חבירו הוא מחמת בזיון של צלם אלוקים.

והנה עד כאן לא מצאנו אלא שחומר של בזיון לאדם הוא מחמת שהאדם הוא צלם אלוקים, אבל לא בכל מצוות שבין אדם לחבירו, אבל כתב בדעת חכמה ומוסר ח"ג מאמר ל"ג, כי כל ענייני בין אדם לחבירו נבנים על היסוד של צלם אלוקים, ולא כמו שהעולם סוברים שנצטוונו שלא נגזול ולא נזיק וכיוצא בזה, אלא הכל הוא בהלכות צלם אלוקים, ובזה נכללו גזילה וגניבה וכן אונאה וצער וכיוצא, הכל נובעים מפגיעה בצלם אלוקים, ונמצא דהן בין אדם למקום והן בין אדם לחבירו, הכל הוא כבוד שמים, אלא שגזה"כ היא שכבוד שמים ממש אינו נדחה מפני כבוד הבריות.

כיון שנצטווה על כך, הרי עיקר תכלית נתינת הצדקה הוא קיום ציווי ית', וצורת קיום המצוה היא שנותן צדקה מתוך שמרחם על העני, ואין כאן סתירה.

(ה) והנה שמעתי בשם אדם גדול שאמר שאם הוא רואה תינוק נופל על הארץ הוא מרימו ומנשקו, כאילו חומש נפל על הארץ, שהרי הוא צלם אלוקים. ויש שפקפקו ע"ז ואמרו שצריך לרחם על התינוק ולפייסו ולנשקו משום כאבו שלו, ולא משום דיש כאן צלם אלוקים שנפל.

ואכן כתב רש"י שמות כ' כ"ג אשר לא תגלה ערותך, שהרחבת הפסיעות קרוב לגלוי ערוה הוא ואתה נוהג בהם מנהג בזיון, והרי דברים ק"ו ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון, חבירך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על בזיון על אחת כמה וכמה. ואין מזה ראייה שהענין שלא לבזות אדם הוא משום שמבזה את צלם האלוקים, ונמצא שזה כעין מצוה שבין אדם למקום, אלא שזה פשוט דאע"ג דיש לרחם גם על בע"ח, וכמו שלמדנו מהאמור ורחמיו על כל מעשיו, שנענש רבינו הקדוש משום שלא ריחם על בהמה ונסתלקו יסוריו ע"י שריחם על "בני כרכושא", ומ"מ ודאי דעל אדם יש לרחם יותר, וחברך שהוא בדמות יוצרך, שהוא חשוב מאד, יותר יש לרחם עליו.

וראיתי בדעת חכמה ומוסר ח"ב מאמר ל"ב, שהק' על דברי הגמ' ברכות ז"ט ב', אמר רב יהודה אמר רב, המוצא כלאים בבגדו פושטן אפילו בשוק מאי טעמא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב, ומשמע דמסברא לא היה צריך לפושטו, אי לאו דלמדנו מהך קרא דאין חולקים כבוד במקום חילול השם, וזה תימה דהרי שלא לעבור על לאו צריך לתת כל ממונו, ואף לסבול בגופו כ"ז שאין פיקו"נ, ולמה לא יצטרך לפשוט בגדיו בשוק כדי שלא לעבור על לאו דכלאים ומבואר מזה דכבוד הבריות חשוב כל כך לדחות תורה מחמתו, והוא משום דזהו כבוד צלם אלוקים, אלא שלמדים מקרא דכבוד ה' גדול יותר.

וע"ש שהמבזה את המועדות והמלבין פני חבירו ברבים, אע"פ דיש בידו תורה

Days of Appreciation

Harav Hagaon Shmuel Friedman Shlita

This week's parashah contains the mitzvah of the *korban omer*: On the second day of Pesach, besides the *musafim* that were brought, they brought one *omer* of barley, which is called the *omer hatenufah*, as the *passuk* says: **כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְקָצַרְתֶּם אֶת קִצְרֵיהָ וְהִבֵּאתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קִצְיֶרְכֶם אֶל הַכֹּהֵן. וְהִנִּיף אֶת הָעֹמֶר לִפְנֵי ה' לְרִצְוֹנְכֶם מִמִּזְבֵּחַ הַשְּׁבִיט וְנִיפְנוּ הַכֹּהֵן**.

Why was this *korban omer* brought specifically at this time of the year? And why is it called "omer"? Every other *korban minchah* is named for the type of offering it is: *marcheshes*, *maafeh tanur*, and so on. "Omer" is a measurement, in this case the amount of *se'orim* brought, so why is this *korban minchah* named after the measurement? Furthermore, why is the counting done between Pesach and Shavuot called "Sefiras Ha'omer," after the *korban omer*? What connection is there between the *korban omer* and our counting toward Mattan Torah?

The *Sefer Hachinuch* teaches that the mitzvah of *korban omer* is meant to spur us to contemplate the tremendous *chesed* that Hashem does for all of His creations, providing them with sustenance year after year. That's why it's appropriate now, at the time when the produce is fully ripe and ready to be harvested, to recognize the kindness that Hashem performs for us. The *Chinuch* concludes with a beautiful idea: ומתוך שנהיה ראויין — לברכה בהכשר מעשינו לפניו תתברך תבואתינו ויושלם חפץ השם בנו — when we become worthy of blessing, through our actions, our produce will be blessed, and the will of Hashem will be realized through us. By recognizing

what the Ribbono Shel Olam does for us and thanking Him for it, we draw *brachah* into our lives.

Rashi, at the end of Parashas Yisro, cites the *Mechilta's* statement that every instance of the word **אם** in the Torah implies something that is elective — "if you do this..." — except three, which are used in connection to an obligation. One of these is the **אם** used in connection to the *korban omer*, which is obligatory. The Maharal, in *Gur Aryeh*, wonders why the Torah uses the word **אם** when it is issuing a command. If this is obligatory, why is it made to sound optional?

Food with No Effort

The Midrash states:

אמר ר' ינאי בנוהג שבעולם אדם לוקח ליטרא אחת של בשר מן השוק כמה יגיעות הוא יגע כמה צער הוא מצטער עד שבישלה והבריות ישנין על מטותיהן והקדוש ברוך הוא משיב רוחות ומעלה עננים ומגדל צמחים ומדשן את הפירות ואין נותנים לו אלא שכר העומר הה"ד "והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן".

When a person buys a piece of meat, the Midrash is saying, he needs to exert himself to prepare and cook it. Yet while people sleep in their beds, Hakadosh Baruch Hu causes the winds to blow, which bring rain clouds, which causes vegetation to sprout and fruits to flourish — and all we give back to Him, *kivayachol*, is the *omer*.

The purpose of the *korban omer*, then, is to express our recognition and

gratitude that the Ribbono Shel Olam gives us everything. If a king were to compel his subjects to thank him, explains the Maharal, that wouldn't be considered a proper thanks. An expression of gratitude must come from the person's heart; he must *want* to thank the king for what he does for him. Similarly, if you buy a present for someone because another person instructed you to, or forced you to, that's not a real present.

While we are obligated to thank the Ribbono Shel Olam for what He does for us, the Torah is conveying, with the word **אם**, that our expression of appreciation must arise from our own goodwill and desire to thank Him. We are meant to fulfill this obligation as though we are doing so of our own volition.

Hashem showers the world with boundless abundance, providing food for billions of people, yet all He asks of Klal Yisrael is an offering of one *omer* of barley in return for the sustenance of the entire world. Indeed, the Gemara teaches (*Rosh Hashanah* 17) that Hashem instructs us to bring an offering of grain in Nissan so that He should bless the grain in the fields.

Yet we still need to understand why this *korban* is named for its measurement, the *omer*.

One Omer for Billions of Omers

Elsewhere (*Bamidbar* 28:3), the Midrash states:

אמר רבי ברכיה אמר הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור להם לישראל כשהייתי נותן לכם את המן הייתי נותן עומר לכל אחד ואחד מכם הה"ד "עומר לגלגולת" ועכשיו שאתם נותנים לי את העומר אין לי אלא עומר אחד מכלכם ולא עוד אלא שאינו של חטים אלא של שעורים לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם "והבאתם את עמרה"

Hashem said, "When I gave you the *mann* in the Midbar, every person received an entire *omer*, and now you're giving Me back one *omer* from everyone. Moreover, this *omer* is not even wheat, but merely barley."

This Midrash sheds light on the purpose of the *korban omer*: It is meant to remind us of the *omer of mann* that the Ribbono Shel Olam gave each person in the Midbar for forty years. This is why the *korban* is called "*omer*."

Rabbeinu Bechayei and the Ramban both note that the Yom Tov of Succos is seven days and the eighth day is "*atzeres*" (*Shemini Atzeres*) — but what is the *atzeres* of Pesach, which is also seven days? The answer is that Shavuot is the *atzeres* of Pesach, and the days between Pesach and Shavuot are akin to Chol Hamo'ed.

These two Yamim Tovim are connected. Through the miracles of Yetzias Mitzrayim and Krias Yam Suf, we acquired knowledge of Hashem and became Am Yisrael, believers. Subsequently, we went through a 49-day period of preparation in which we actually practiced the fundamentals of *emunah* that had been imbued in us in Mitzrayim.

Klal Yisrael recognized the *chesed* of the Ribbono Shel Olam in providing for the entire world and sustaining us in the Midbar for forty years by giving us the *mann*. The Ribbono Shel Olam took care of every single detail of every person's needs — and that recognition, that *emunah* and *hakaras hatov*, is the preparation that was needed before Mattan Torah. This is the connection between the Yom Tov of Pesach and the Yom Tov of Shavuot, and that's why this period is called *Sefiras Ha'omer*. This *omer*, the *korban* that was brought in commemoration of the *omer of mann*, reminds us of all that the Ribbono Shel Olam does for us. In return, He doesn't ask us for anything — He just wants us to recognize Him and appreciate what He does for us.

This is how we prepare for Shavuot. As the Ramban teaches, at the end of Parashas Bo, when we believe and recognize that every single thing that happens comes from the Ribbono Shel Olam, and there is really no *teva* at all, then we have a *chelek* in Toras Moshe Rabbeinu.

Gut Shabbos.

This week's Bishvilei Haparsha is sponsored by

EQUITABLE
ADVISORS